

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1917 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner angående bemyndigande för Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa att upplägga ett premieobligationslån.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, ur 36, har herr *Wrangel*, med instämmande i motionens syfte av sju andra av kammarens ledamöter, hemställt, »att riksdagen ville besluta att anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes, till främjande av nybyggnadsverksamheten och till motverkande av bostadshyrornas alltför våldsamma stegring, oförtövat bemyndiga Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa att inom landet upptaga ett 3 procents premieobligationslån i överensstämmelse med de grunder samt på de närmare villkor, Kungl. Maj:t må bestämma».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»I dessa tider, då levnadsomkostnaderna stigit och alltjämt stiga i så *Motion I: 36.* oerhört hög grad, gives det bland andra en företeelse i vårt land, vilken på grund av sin betänkliga och i levnadsförhållandena djupt ingripande art förvisso är i högsta måtto förtjänt av statsmakternas uppmärksamhet. Jag syftar på den inom vårt land på senaste tiden alltmera avstannade byggnadsverksamheten. I snart sagt alla städer och stadsliknande samhällen inom riket ha följderna härav redan visat sig i mer eller mindre ökade bostadshyror, och med visshet kan förutses, att förhållandena härvidlag redan under innevarande år skola bliva ännu svårare samt inom kort rent av olidliga, såvitt ej en ökad byggnadsverksamhet uppstår. Med andra ord: vi måste vara beredda icke blott på väsentligt stegrade bostadshyror,

utan efter all sannolikhet även flerstädes på uppenbar och svår bostadsbrist. Tager man i betraktande, dels att nya hushåll årligen tillkomma till ett antal, som säkerligen belöper sig till några tusental utöver de upplösta hushållens antal, dels att inflyttning från landsbygden till städerna alltjämt fortgår i ganska stor skala, dels ock att årligen en del äldre, mer eller mindre fallfärdiga och ohygieniska byggnader böra alldeles slopas, allt under det att nybyggnadsverksamheten mer och mer avtager, så framstår onekligen bostadsproblemet inom vårt land i en ytterst mörk, att ej säga samhällsvådlig dager. Trångboddheten är i synnerhet i städerna redan nu flerstädes så fruktansvärd, att den både i fysiskt och i moraliskt avseende verkar i hög grad förstörande på folkhälsan. Med rätta har man i vårt land såsom i åtskilliga andra länder strävat efter att råda bot för denna samhällskräfta genom att förskaffa de mindre bemedlade rymligare, ljusare, soligare och bättre inredda bostäder. Men hos oss kommer med all säkerhet, därest ej skyndsamma och verksamma åtgärder vidtagas för att underlätta byggnadsverksamheten, trångboddheten att ökas i stället för att minskas. Att närmare påpeka vådorna härav, torde icke vara erforderligt. Det gäller i stället att finna ett verksamt botemedel och att använda detta med största möjliga kraft och *skyndsamhet*.

Orsakerna till byggnadsverksamhetens avstannande äro huvudsakligen av tre slag: de högst betydligt ökade materialpriserna, de stegrade arbetslönerna samt den alltför illa tillgodosedda fastighetskrediten.

Vad materialpriserna vidkommer, är det icke troligt, att de i någon mån komma att sänkas, så länge världskriget varar. Snarare tvärtom. Och beträffande byggnadsmaterialier skulle säkerligen inga maximipris kunna hjälpa. Tillgången på åtskilliga sådana materialier är redan nu på grund av minskad produktion ytterst knapp, och den skulle, i händelse att maximipris här fastställdes, säkerligen i många fall komma att förvandlas till fullständig brist. I någon mån torde dock, såsom föreslaget är, tillfälliga export- och kompensationsavgifter för trä- och järnvaror kunna medföra minskning i materialkostnaderna för småägenheter; men de summor, som beräknats härigenom inflyta, äro av alldeles försvinnande betydelse, då det gäller att fylla behovet av bostäder snart sagt överallt i vårt land. Huruvida åter materialpriserna komma att sänkas efter världskrigets slut, är väl mycket ovisst. I somliga fall torde man nog kunna hoppas på en prisminskning, men då behovet av nya bostäder m. fl. byggnader inom de krigförande staterna, där sådana i tio- eller hundratusental blivit i grund förstörda, tvivelsutan under en lång följd av år efter fredsslutet blir större än

någonsin tillförne, lär man åtminstone icke kunna *räkna på* någon avsevärd sänkning av materialpriserna.

Att arbetslönerna under eller efter kriget skulle komma att minska, synes jämväl allt annat än sannolikt. Snarare torde man kunna påstå, att det ligger i sakens natur och i utvecklingens gång, att arbetslönerna efter hand ytterligare ökas.

Till de nu nämnda förhållandena komma vidare, dels att räntorna å s. k. kassalån och å andra in-teckningslån på sista tiden visat en avgjord tendens till stegring, dels att skatter, belynings-, renhållnings- och reparationskostnader ävenledes i regeln ökats, dels ock att brandförsäkringspremierna i och med ökade byggnadsvärden höjas.

Allt detta har redan åstadkommit, att byggnadskostnaderna i vårt land sprungit upp till i genomsnitt omkring 160 procent mot vad de voro under tiden närmast före världskrigets utbrott. Denna ökning av 60 procent betyder, att exempelvis i Stockholm bostadshus av enklaste beskaffenhet men med nutidens fordringar och innehållande smålägenheter, icke torde kunna byggas, såvida man icke kan påräkna en årshyra av minst 350 kronor per eldstad (rum eller kök). Och ett tidsenligt bostadshus med hissar och centralvärmeledning m. m. kan icke uppföras ens i utkanterna av staden för en lägre kostnad än att — lågt räknat — en årshyra av 700 kronor per rum måste betalas, för att byggnadsföretaget skall gå ihop. Om någon vinst för byggherren är då alls icke fråga. Men ingen byggnadsverksamhet i tillräckligt stor skala är tänkbar, om icke byggherrarna kunna påräkna skälig ersättning för sitt arbete och sina risker. Därför torde årshyran i nya, tidsenliga, med centralvärmeledning försedda hus i Stockholm numera icke komma att understiga 750 à 800 kronor per rum. Inom andra samhällen, där hittills i allmänhet billigare priser varit rådande, hava även hyrespriserna kunnat hållas avsevärt lägre än i huvudstaden, men de ovan berörda förhållandena hava redan verkat därhän, att byggnadskostnaderna i landsorten (tomtpriserna oräknade) numera ingalunda ställa sig billigare än i Stockholm. Mångenstädes äro de till och med högre på grund av drygare transportkostnader m. m.

Det sagda gäller närmast och i hela sin vidd nybyggnader. Men även i äldre bostadshus komma hyrorna med all säkerhet att redan under innevarande år i stor omfattning uppvisa en större eller mindre stegring icke allenast på grund av den i förhållande till behovet allt knappare vordna tillgången på bostäder, utan jämväl med anledning av den ökning, som räntor, skatter, underhålls- och reparationskostnader m. m. undergått. Visser-

ligen torde denna hyresstegring komma att variera högst betydligt, men tyvärr torde icke några åtgärder, som nu kunna vidtagas, vara i stånd att förebygga en på många håll mycket avsevärd höjning av de redan nu så uppdrivna hyrorna.

Inför sådana utsikter — betydligt ökade bostadshyror, alltmera inskränkt nybyggnadsverksamhet och därav orsakad bostadsbrist — är det tydligen en angelägenhet av utomordentlig betydelse, att statsmakterna träda hjälpande emellan, så att hyresstegringen blir i möjligaste mån övergående. Detta torde icke kunna ske på annat sätt än genom att kraftigt stödja och underlätta nybyggnadsverksamheten.

Men om varken materialpriserna eller arbetslönerna kunna sänkas och om icke heller ökad nybyggnadsverksamhet kan åstadkommas genom att stat och kommuner upplåta mark mot billig eller exempelvis under 10 år alls ingen ränta, så är ju, förmenar man, situationen alldeles tröstlös. Jag vågar dock hålla före, att den icke är fullt ut så förtvivlad.

Den tredje, här ovan berörda, på byggnadsverksamheten inverkan huvudfaktorn, fastighetskrediten, är nämligen av synnerligen stor betydelse, och dess bättre synes en reglering av densamma ligga i statsmakternas hand.

I de allra flesta fall söker den, som har för avsikt att uppföra ett ut-hyrningshus, först att förskaffa sig ett byggnadskreditiv, och när huset är färdigt, gäller det att återbetala detta kreditiv genom att upptaga ett s. k. kassalån och därutöver av banker eller enskilda så stora in-teckningslån som möjligt. Såsom det nu är ställt, uppgå emellertid räntekostnaderna härför till ofantliga belopp. Byggnadskreditiv torde i allmänhet ej kunna erhållas billigare än mot 7 à 8 procent (kreditivavgift + ränta); nya kassalån beviljas numera näppeligen mot lägre årlig ränta än $5\frac{1}{2}$ procent (statskontoret fordrar numera $5\frac{1}{2}$ procent) samt endast å belopp, liggande inom 60 eller undantagsvis 67 procent av det värde, långivaren åsätter fastigheten. Lån mot säkerhet av högre liggande in-teckningar torde icke kunna erhållas för lägre årlig ränta än $6\frac{1}{2}$ à 7 procent.

Inflytandet av in-teckningsröntans storlek är så betydande, att man beräknar, att för varje halv procents höjning av densamma måste hyrorna höjas med omkring 8 procent. Denna beräkning stämmer närmast, om man utgår från en genomsnittsränta av 5 procent å samtliga gravationer ävensom å det återstående fastighetsvärdet. Om, såsom vanligt är, 1 procent av fastighetsvärdet beräknas till skatter och onera, så uppgår hela det belopp, som måste täckas av hyrorna, till 6 procent av fastighetsvärdet. Ökas detta belopp till $6\frac{1}{2}$ procent eller med $\frac{1}{2}$ procent, så måste givetvis även hyres-

summan ökas med $\frac{1}{12}$, eller med $8\frac{1}{3}$ procent, för såvitt ej direkt förlust skall uppstå. Å andra sidan böra hyrorna kunna sänkas med inemot 8 procent för varje halv procent, varmed inteckningsräntan sänkes.

Om alltså kassalån — och helst även byggnadskreditiv — kunde erhållas för billigare ränta, så skulle eventuellt byggnadskostnaderna kunna något minskas och i varje fall — vilket är det viktigaste — de årliga utgifterna för fastigheten och således även hyresbeloppen kunna sättas lägre. En räntesänkning av $1\frac{1}{2}$ procent skulle kunna motsvaras av omkring 20 procent lägre hyror. Härigenom — och ännu mera ifall kassalån beviljades till något högre belopp, än vad som nu är regel (upp till 75 procent i stället för 60 procent av byggnadskostnaden eller av fastighetens av långivaren uppskattade värde), skulle icke allenast allmänhetens berättigade krav på billigare hyror kunna i möjligaste mån tillgodoses, utan även byggnadsverksamheten i hög grad underlättas och uppmuntras.

Då de penninginstitut, som hittills företrädesvis tillgodosett byggnads- eller fastighetskrediten, numera på grund av förhållandena helt naturligt icke kunna bevilja inteckningslån (och byggnadskreditiv) mot avsevärt lägre räntor än här ovan omnämnts, synes det vara nödvändigt att beträda nya vägar för att tillmötesgå det ifrågasvarande kravet i större omfattning och på ett för byggnadsverksamheten fördelaktigare sätt.

En sådan utväg är att anlita *premieobligationslåneformen*. Enligt min bestämda mening är det möjligt att på denna väg i hög grad främja nybyggnadsverksamheten och därigenom bereda drägligare hyresförhållanden än vad vi eljest måste gå till mötes, samt framför allt förebygga eller åtminstone i hög grad minska vådorna av den hotande bostadsbristen. Något annat, i liknande mån verksamt medel härtill lär icke kunna uppletas, såvida icke staten skulle vilja omedelbart ingripa genom att erbjuda lika billig fastighetskredit till ofantliga belopp — en eventualitet, som man dock utan vidare torde kunna anse utesluten.

Då det onekligen är en trängande nödvändighet att i möjligaste mån motverka den hotande bostadsnöden, synes det också vara nödvändigt att anlita det enda verksamma medel härtill, som står till buds. Visserligen torde det givas andra medel, som i någon mån kunna verka i samma riktning, och många sådana äro redan av stat och kommuner vidtagna; men det viktigaste och utan jämförelse mest verksamma medlet är, som sagt, tvivelsutan beredandet av en drägligare allmän fastighetskredit.

Mitt förslag är alltså, att Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa, som redan är i åtnjutande av statsgaranti, bemyndigas att inom landet

upptaga ett premieobligationslån, löpande med 3 procents årlig ränta och med årlig premieutlottning av vinster till ett sammanlagt belopp av 1 procent av kapitalet. Då $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$ procent måste beräknas för förvaltningskostnader, skulle således, därest lånet kan upptagas utan beviljande av kapitalrabatt (vilket jag för min del anser vara mer än sannolikt), kassalån och, ifall penningetillgången det medgäfvde, jämväl byggnadskreditiv kunna beviljas mot en årlig ränta av $4\frac{1}{10}$ — $4\frac{1}{4}$ procent. För att verklig hjälp skall kunna åstadkommas bör denna ränta icke gärna bliva högre, men möjligen kan det befinnas fördelaktigare och göra placeringen mera lockande, om $1\frac{1}{2}$ procent av kapitalet årligen anslås till vinster, i vilket fall obligationerna borde löpa med endast $2\frac{1}{2}$ procents årlig ränta.

Då lånebehovet med hänsyn till våra förhållanden kan anses snart sagt obegränsat, synes icke något maximibelopp för premieobligationslånet böra fastställas, utan torde en naturlig begränsning erhållas genom de belopp, som tecknas exempelvis under loppet av innevarande år. För ändamålet skulle teckningslistor utläggas å alla postkontor och poststationer, där ock lämplig reklam skulle göras och erforderliga upplysningar lämnas.

I övrigt har jag tänkt mig ungefärligen följande bestämmelser för lånet.

Obligationerna lyda å 100 kronor samt löpa med 3 procent årlig ränta från och med den 1 januari 1919. Obligationerna äro ouppsägbara. Obligationerna utlottas under loppet av 60 år. Vid teckningen inbetalas kontant 10 eller möjligen 20 procent och återstoden på vissa bestämda terminer, som i förväg tillkännagivas. Premieutlottning äger rum 4 gånger varje år och omfattar vinster för sammanlagt 1 procent av hela den tecknade lånesumman, (varvid naturligtvis vinster, som utfalla å icke utlösta obligationer, återgå till kassan). Om sålunda exempelvis ett lån om 100 miljoner kronor tecknats, komme vinsternas värde för varje kvartal att uppgå till 250,000 kronor. Denna summa fördelas exempelvis så, att vinsterna uppgå till följande belopp:

1 vinst	å	.....	50,000 kr. = kr.	50,000
2 vinster	»	.....	10,000 » = »	20,000
6	»	»	.....	5,000 » = »
10	»	»	.....	2,500 » = »
25	»	»	.....	1,000 » = »
100	»	»	.....	500 » = »
500	»	»	.....	100 » = »
			Summa kronor	250,000

De obligationer, å vilka vinst utfaller, utlottas icke samtidigt, utan bör möjlighet föreligga att mer än en gång erhålla vinst på en och samma obligation.

Detta är, som sagt, blott ett exempel. Den finansiella planens detaljer torde böra anförtros åt Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa.

Ett belopp av intill 100 miljoner kronor synes böra placeras utslutande i *nya* fastigheter företrädesvis i städer, köpingar och municipalsamhällen, därefter på landsbygden, (exempelvis sådana, vilkas uppförande börjat efter den 1 april 1917).

För den händelse att nämnda belopp överskrides, torde därefter medel av premieobligationslånet böra användas såsom kassalån i äldre fastigheter. En begränsning kan här göras genom att till en början endast bevilja kassalån mot botteninteckningar inom 10, 20, 30 o. s. v. procent av fastighetsvärdena.

Rörande möjligheten att inom landet upptaga ett 3 procents premieobligationslån av sådan storlek, att dess användande för ifrågavarande ändamål verkligen skulle kunna medföra åsyftad livligare byggnadsverksamhet i erforderlig omfattning, hyser jag för min del icke några tvivel. Vår finansiella värld torde med glädje hälsa möjligheten till en livligare byggnadsverksamhet, varigenom talrika industrier skulle erhålla ökad uppmuntran. Och för våra arbetare såväl som för den stora allmänheten i övrigt vore ju en sådan ökad byggnadsverksamhet ytterst välgörande.

Sådana personer inom landet, som, utan att riskera något kapital, vilja åtnöja sig med den lägre räntan, när de samtidigt hava utsikt till extravinst, torde säkerligen uppgå till många tiotusental.

»Alla människor, som någonsin kunna det», yttrade nyligen en större affärsman såsom sin mening härvidlag, »komma att teckna, dels för det lockande i vinsterna, dels för det för hela allmänheten så utomordentligt behjärtansvärda ändamålet. Själv skall jag ofelbart genast teckna ett betydande belopp.» — »Om en sådan plan kunde realiseras», utlät sig en av våra större byggmästare, »så skulle nybyggnadsverksamheten genast taga ny fart.» — Penningtillgången inom vårt land är ju nu rikligare än någonsin, och när man ser vilka ofantliga summor, som omsättas på fondbörsen, torde man kunna hysa gott hopp om att medlen skola räcka till även för det ifrågavarande premieobligationslånet. Erfarenheten från andra länder talar även sitt tydliga språk. Särskilt i Frankrike lär möjligheten till säker penningplacering med utsikt till extravinst anses hava i hög grad

främjat sparsamheten bland folket. Slutligen torde genom inrättandet av ett premieobligationsinstitut den i vårt land så ofta överklagade bøjelsen till spel på utländska lotterier i hög grad motverkas.

I sammanhang med ett beslut om åstadkommandet av bättre fastighetskredit för att uppmuntra nybyggnad av bostadshus torde emellertid, i anledning av bristande tillgång på byggnadsarbetare, med utförandet av alla sådana offentliga byggnadsföretag, vilkas färdigställande utan särskild olägenhet kan uppskjutas, böra tillsvidare anstå.

Skulle mot förmodan teckningen av obligationer till parikurs icke röna nöjaktig efterfrågan hos allmänheten, så återstår dock den utvägen, att hypotekskassan vänder sig till banker, vilka torde vara sinnade att övertaga hela eller en stor del av lånet, om de erbjudas tillräckligt goda villkor. I sådant fall finge man emellertid räkna med en kapitalrabatt, vars storlek givetvis icke på förhand kan bedömas, men vilken alltid komme att medföra den påföljden, att kassalånen icke kunde beviljas mot så låg ränta, som här förutsatts. Dock torde även under sådant förhållande kassalånsräntan komma att ställa sig avsevärt lägre, än den som numera allmänt fordras (5 $\frac{1}{2}$ procent).

1916 års riksdag har visserligen avlåtit skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan giva anledning; men detta riksdagens beslut synes mig icke böra utgöra hinder för riksdagen att omedelbart fatta beslut i den nu föreliggande frågan. Mot bifall till upptagande av ett premieobligationslån torde så mycket mindre tvekan kunna råda, som riksdagen genom nämnda skrivelsebeslut synes hava principiellt gillat en ännu närmare lotteriformen stående penningeanskaffningsmetod. Och här gäller det en alldeles speciell sak, icke såsom i riksdagsskrivelsen ett statsobligationslotteri eller ett penninglotteri, utan om bemyndigande för Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa att upptaga ett *obligationslån* med användande av premier såsom motvikt mot den låga räntesatsen. Dessutom är det icke möjligt att avvakta resultatet av den begärda utredningen, därest man verkligen vill råda bot för den överhandtagande bostadsbristen, ty för att avhjälpa denna fordras, om någonsin *skyndsamma* åt-

gårder. Jag håller därför före, att det för sakens främjande är nödvändigt, att det föreslagna premieobligationslånet kan börja upptagas redan innevarande år. Av samma anledning anser jag det icke vara möjligt att avvakta resultatet av de utredningar i bostadsfrågan, som Kungl. Maj:t anbefallt. Dels skulle i så fall nybyggnadsverksamheten icke röna uppsving, förr än bostadsförhållandena antagligen blivit alldeles olidliga — med bostadsnöd och ytterligare stegrade hyror — dels är ju *i varje fall* en drägligare fastighetskredit erforderlig. Redan kännedomen om ett riksdagsbeslut i syfte att bereda sådan kredit skulle däremot enligt kompetenta byggmästares utsago genast medföra en ökad byggnadsverksamhet.»

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *Rune* väckt, till bankoutskottet likaledes hänvisad motion, nr 153, hemställt, »att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte tillåta Konungariket Sveriges stadshypotekskassa att upplägga ett premieobligationslån å högst 100 miljoner kronor samt att anordna därav föranledda premieutlottningar, såvida stadshypotekskassan till Kungl. Maj:t inom utgången av år 1918 inkommer med underdånig ansökan därom.» *Motion II: 153.*

Till stöd för motionen har av motionären anförts följande:

»Uti motion nr 222 vid 1914 års första riksdag anförde jag:

»På senare tider har man alltmera börjat inse den stora betydelsen i socialt och hygieniskt hänseende av att goda bostäder kunnat till billigt pris tillhandahållas befolkningen. Ett av villkoren härför är, att nödigt kapital kan till billig ränta tillhandahållas byggnadsverksamheten och fastighetsägarna. Detta har även behjärtats av statsmakterna, i ty att för några år sedan genom statsmakternas stöd Konungariket Sveriges stadshypotekskassa inrättades med uppgift att på billigaste villkor upplåna penningar, vilka kassan skulle tillhandahålla stadshypoteksföreningar, som i sin tur skulle till fastighetsägare i städer och med städer jämförliga samhällen mot inteckning utlämna billiga lån. Varken kassan eller föreningarna äga att å lånen njuta någon vinst.

Denna kassa har även varit en god hjälp för fastighetsägarna, men då ungefär samtidigt som kassan bildades möjligheten att anskaffa billiga penningar till och med för en sådan solid låntagare alltmera minskats, har därav blivit en följd, att kassan på senare tider icke på långt när varit i stånd att till rimlig ränta bringa fastighetsägarna det kapital de behöva för att behovet av billiga och goda bostäder skall bliva behörigen tillgodosett. Den utländska lånemarknaden har på senare tider icke kunnat an-

vändas med samma fördel som förut och då den inhemska marknaden anlitats, har det visat sig, att penningarna betingat allt för hög ränta, då vanligt upplåningssätt använts.

Emellertid synes det önskligt, att också den svenska lånemarknaden för dessa lånebehov anlitas — även om detta icke kan ske i synnerligt stor utsträckning — och inom intresserade kretsar har diskuterats möjligheten av att ordna upplåningen så, att det svenska kapitalet kunde mera intresseras för ifrågavarande placering. Man har då kommit att tänka på premieobligationslånen, en låneform, som i utlandet ofta anlitas och särskilt använts i Frankrike för liknande ändamål, som det här ifrågasatta. Detta lånesätt innebär, att obligationslån på vanligt sätt upplägges, men att räntan icke i sin helhet direkt utbetalas till obligationsinnehavarna, utan att en del därav användes till vissa premier för utlottning bland dessa innehavare. Antag således, att ett sådant obligationslån upplades till belopp av femtio miljoner kronor med obligationer, vardera lydande å 100 kronor. Då kunde exempelvis stadgas, att obligationsinnehavaren varje år i december månad ägde lyfta 3,5 % ränta på obligationen samt att återstoden av räntan exempelvis 0,75 %, i det nu tänkta fallet således 375,000 kronor, årligen användes till utlottning emellan obligationshavarna. Stadshypotekskassan skulle således betala 4,25 % ränta på obligationerna, och de genom ett sådant lån influtna penningarna skulle — sedan en del smärre omkostnader tagits i beräkning — antagligen kunna tillhandahållas fastighetsägarna för en effektiv ränta av cirka 4,5 %. På detta sätt skulle det enligt min åsikt vara möjligt att intressera den svenska allmänheten att tillhandahålla en del kapital åt Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, utan att så vitt jag kan se någon olägenhet härav skulle uppstå.

Men, invändes, detta lånesätt har ju natur av ett veritabelt penninglotteri och kommer att motverka arbetsamheten och sparsamheten. Jag vill gent emot en sådan invändning påstå, att det är stor skillnad emellan ett verkligt penninglotteri och ett premieobligationslån sådant som det jag här ovan antytt; och jag kan gärna nämna, att om så inte vore förhållandet, skulle jag för min del icke föreslå en sådan låneform. Jag har nämligen alltid i riksdagen röstat emot förslagen om inrättande av ett penninglotteri, även om jag icke varit fullkomligt okänslig för påvisandet, att svenska folket ändock spelar på penninglotterier — nämligen utländska — i avsevärd utsträckning, och att på detta sätt stora belopp dragas ur vårt land till utlandet. Och det mest avgörande skälet till att jag så röstat,

har just varit, att jag anser ett rent penninglotteri motverka sparsamheten.

Med ett premieobligationslån är nog förhållandet så, att det är möjligheten att lyckliggöras med en premievinst, som särskilt lockar allmänheten att köpa obligationen. Denna har emellertid ett ganska högt verkligt värde, då den ju förr eller senare inlöses av kassan med dess fulla belopp, varförutom den ju är räntebärande med 3,5 %, som årligen kontant utbetalas till innehavaren. Vid sådant förhållande vågar jag påstå, att om en person af lust att få deltaga uti premieutlottningen förmås att placera sina inbesparade 100 kronor uti en sådan obligation, detta icke med fog kan anses vara att förmå den sparande att illa använda sina besparingar. Man kan däremot mycket väl tänka sig, att lusten att förvärva en sådan obligation och att därigenom få deltaga uti premieutlottningen mången gång skulle kunna driva en person till att spara ihop de penningar, vilka erfordras för detta inköp. Obligationsinnehavaren deltar dock icke uti premieutlottningen med mera än en procent av obligationens belopp eller i det tänkta fallet med en krona årligen, Jag har då beräknat, att obligationsinnehavare ju kunnat placera sina pengar i bank eller på annat sätt och då erhållit kontant möjligen 4,5 % å sina penningar. Men för att få med denna enda krona om året deltaga i lotteriet, skall dock vederbörande hava sparat ihop etthundra kronor för inköp av obligationen. Det är vidare möjligt, att tillkomsten av ett dylikt premieobligationslån skulle hos den svenska allmänheten kunna motverka och ersätta lusten att spela på utländska penninglotterier, och härigenom hade ju därmed vunnits ytterligare en verkligt stor fördel utan nämnvärd nackdel.

Då jag således allvarligt övertvägt skälen för och emot anordnandet av ett sådant premieobligationslån jag här ovan antytt, har jag för min del funnit de förra skälen mera beaktansvärda och det är därför jag tror, att det ur flera synpunkter vore klokt, om ett sådant lånesätt kunde tillåtas Konungariket Sveriges stadshypotekskassa beträffande ett lån å exempelvis 50 miljoner kronor, såvida kassan anser sig med fördel för fastighetsägarna kunna begagna sig av denna låneform.

Emellertid vill sannolikt icke Kungl. Maj:t utan riksdagens bifall tillåta stadshypotekskassan att upptaga ett sådant obligationslån och att anordna den i samband därmed stående premieutlottningen.

Sedan detta skrevs, har utvecklingen av bostadsfrågan visat, att det numera är oundgänglingen nödigt att på alla sätt understödja byggnadsverksamheten och det har blivit alltmera uppenbart, att ett av de viktigaste sätt för sådant understöd är att kunna bereda denna verksamhet rörelsekapital till billig ränta. Numera är det också tydligt, att den utländska lånemarknaden för många år framåt kommer att vara stängd för lånebehov utifrån och att således Konungariket Sveriges stadshypotekskassa är uteslutande hänvisad till den inhemska lånemarknaden.

Det synes mig därför som om numera än starkare skäl förefinnas för det förslag jag 1914 väckte, och då behovet nu synes mig betydligt större än förut, tror jag att 100 miljoner äro för ändamålet väl erforderliga.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande över motionerna. I anledning härav har utskottet från fullmäktige mottagit en den 15 mars 1917 dagteknad skrivelse, däri fullmäktige anfört följande:

*Fullmäktige i
riksgäldskontoret.*

»Lån av den typ, varom här är fråga, hava här i riket mycket sparsamt förekommit, i det att endast tre sådan utgivits, nämligen ett av svenska staten och två av konsortiet för uppförande av en ny operabyggnad.

Statens premieobligationslån upplades år 1860 å 2 miljoner Thaler och utgjorde en del av ett lån å sammanlagt 10 miljoner Thaler preussisk Courant, som upptogs för fortsättning av statens järnvägsbyggnader. De till lånet hörande obligationerna, vilka alla lödo å ett belopp av 10 Thaler och icke löpte med ränta, utlottades halvårsvis under tiden från och med den 1 november 1860 till och med den 1 november 1898. Amorteringstiden var sålunda 38 år. Vid 1916 år slut voro ännu utelöpande utlottade premieobligationer å sammanlagt 25,404 Thaler eller 67,744 kronor.

De två av teaterbyggnadskonsortiet upptagna premieobligationslånen hava upplagts åren 1889 och 1893. Det förra å 10 miljoner kronor, som tillkom i och för uppförande av en ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m., amorteras under en tid av 57 år. Obligationerna lyda å 20 kronor. Det senare lånet upplades å 3 miljoner kronor och var avsett att bereda medel till operaverksamhetens uppehållande under tiden för kungl. operans nybyggnad och till kompletteringsarbeten vid operabyggnaden. Varje obligation lyder å 10 kronor. Amorteringen av lånet skall vara fullbordad inom 75 år d. v. s. år 1967. Obligationerna till båda lånen, som löpa utan ränta, inlösas av Stockholms stad, som jämväl ombesörjer utlottningarna.

I utlandet hava premieobligationslån i stor utsträckning förekommit i äldre tider och hava utgivits såväl av staterna som ock av städer, järnvägsbolag, kreditinstitut o. s. v. Sedan lång tid tillbaka har emellertid denna låneform allt mera övergivits, då dess användande väckt allt större betänkligheter. Så hava t. ex. i tyska riket premieobligationslån icke utgivits efter år 1871, då en lag kom till stånd, enligt vilken innehavarepapper med premier kunde utgivas endast i kraft av en rikslag och blott för lån av riket eller förbundsstat.

Jämväl i övriga länder hava efter 1870-talet premielån sällan förekommit, med undantag dock för Frankrike, där denna låneform ända till senaste tid varit använd vid upplåning bl. a. för staden Paris och Crédit Foncier de France.

Under framhållande av nödvändigheten att kraftiga åtgärder från statens sida vidtagas för att understödja den allt mer avstannande byggnadsverksamheten hava motionärerna, såsom ett enligt deras förmenande effektivt och lämpligt medel härför, föreslagit uppläggande genom Konungariket Sveriges stadshypotekskassa av ett premieobligationslån. Lånets valuta skall, enligt vad herr Rune uttalat och herr Wrangel jämväl torde hava avsett, tillhandahållas stadshypoteksföreningar, vilka i sin ordning skulle till fastighetsägare i städer och därmed jämförliga samhällen mot inteckning utlämna billiga lån. Herr Wrangel anser dock, att lån i andra rummet böra lämnas även till byggnadsverksamhet å landsbygden. Rörande lånets storlek och villkoren för det-samma framläggas i de båda motionerna något olika förslag. Enligt herr Wrangels motion skulle något maximibelopp för lånet icke fastställas. Obligationerna skulle lyda å 100 kronor och löpa med 3 % ränta samt utlottas under loppet av 60 år. Premieutlottning skulle äga rum fyra gånger om året och omfatta vinster för årligen sammanlagt 1 % av hela den tecknade lånesumman. Eventuellt ifrågasättes att, för att göra placeringen mera lockande, anslå $1\frac{1}{2}$ % av kapitalet årligen till vinster, i vilket fall obligationerna skulle komma att löpa med endast $2\frac{1}{2}$ % årlig ränta. Av lånebeloppet borde intill 100 miljoner kronor placeras utslutande i *nya* fastigheter i städer, köpingar och municipalsamhällen och i andra hand å landsbygden. För den händelse att nämnda belopp skulle överskridas, borde medel av lånet användas jämväl såsom kassalån i äldre fastigheter.

Herr Rune ifrågasätter ett lånebelopp av 50 miljoner kronor med obligationer å 100 kronor, löpande med $3\frac{1}{2}$ % ränta. Till utlottning skulle användas förslagsvis $\frac{3}{4}$ % av lånebeloppet d. v. s. kronor 375,000 om året.

Den ränta stadshypotekskassan skulle hava att betala å lånet skulle sålunda enligt herr Wrangels förslag uppgå till 4 % och enligt herr Runes till $4\frac{1}{2}$ %. Båda förslagen skulle på så sätt, enligt motionärernas beräkningar, möjliggöra byggnadslån mot en räntefot, väsentligen understigande 5 % (resp. $4\frac{1}{10}$ — $4\frac{1}{4}$ och 4,5 %). Fullmäktige vilja emellertid framhålla, att, då herr Wrangel i sina beräkningar icke tagit hänsyn till att lånet skall amorteras, byggnadslånen ej torde kunna lämnas till den billiga ränta han angivit.

Till en början vilja fullmäktige erinra därom, att riksdagen år 1916 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om verkställande av utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penningelotteri. Herr Wrangel, som i sin motion omförmålt nämnda riksdagens skrivelse, finner densamma icke böra utgöra hinder för riksdagen att omedelbart fatta beslut i den av honom väckta frågan. Det synes likväl fullmäktige kunna sättas i fråga, huruvida en upplåning i den föreslagna formen bör förekomma, innan nämnda utredning, som väl torde komma att omfatta jämväl premieobligationslån, blivit verkställd.

I detta sammanhang kunna fullmäktige ej heller underlåta att uttala sin tvekan angående lämpligheten av att överhuvud taget återupptaga en låneform, som visserligen i äldre tider i stor utsträckning förekommit i ett flertal stater, men som numera, med undantag för Frankrike, synes vara helt och hållet övergiven.

Anmärkas bör ock, att, därest bemyndigande lämnas Konungariket Sveriges stadshypotekskassa att upptaga ett premieobligationslån, det torde kunna förväntas, att även andra institutioner skola komma med framställningar om rätt att upplägga sådana lån, vilka framställningar då ej torde kunna utan vidare avvisas.

Fullmäktige vilja vidare erinra om riksdagens beslut att till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 4 miljoner kronor. Då Kungl. Maj:t bemyndigats att redan under innevarande år av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet, torde detsamma redan inom kort kunna bliva tillgängligt. Det sålunda anvisade beloppet kan synas obetydligt, men då villkoren för erhållande av understöd äro sådana, att bidrag till byggnadsföretag skall utgå med en tredjedel av de beräknade byggnadskostnaderna samt staten av detta bidrag tillskjuta två tredjedelar och vederbörande kommun en tredjedel, skulle genom understöden, därest de komma att tagas i anspråk, framkallas en byggnadsverksamhet till ett värde av 18 miljoner kronor eller c:a en fjärdedel av det beräknade värdet av byggnadsverksamheten inom hela landet under vartdera av åren 1912 och 1913. Det är sålunda ett ej ringa stöd, som genom riksdagens ifrågasvarande beslut givits åt den så viktiga och nödvändiga byggnadsverksamheten inom landet.

Då fullmäktige nu övergå till ett bedömande av de i motionerna föreslagna åtgärderna, anse sig fullmäktige icke böra ingå på, i vad mån dessa skulle bidra till lösning av bostadsfrågan, utan vilja betrakta motionerna ur riksgäldskontorets synpunkt, d. v. s. framlägga sin mening om den betydelse ett bifall till dem kan väntas erhålla på penningmarknaden inom landet och den därav beroende möjligheten för staten att kunna fylla sitt allt mer växande lånebehov.

Båda motionärerna ifrågasätta premielån av betydande storlek, respektive minst 100 och 50 miljoner kronor. Utan att vilja uttala någon mening om utsikterna att på de föreslagna villkoren kunna mot premieobligationer upplåna så betydande belopp, vilja fullmäktige dock framhålla, att det, enligt fullmäktiges mening, icke är uteslutet, att emitterandet av ett stort sådant lån kunde i mer än ett avseende försvärande inverka på statens upplåning. Denna, vilken under den tid världskriget pågått, såsom känt, varit högst anseelig, har visserligen hittills kunnat ske inom landet utan större svårigheter. Det torde dock ingalunda få anses givet, att så låter sig göra även för framtiden; och det är icke möjligt att med någon grad av sannolikhet beräkna den tid, då svenska staten åter kan vända sig till utlandet för att få sitt lånebehov där tillgodosett.

Ur förenämnda synpunkter anse sålunda fullmäktige betänkligheter möta att bifalla motionärernas förslag. •

Utskottet har vidare ansett sig böra höra fullmäktige i riksbanken, vilka i en den 26 april 1917 avlåten skrivelse anfört följande:

»Motionärerna anse, att stadshypotekskassan skulle kunna, om kassan medgäves emittera ett obligationslån med premier, till sina låntagare utgiva lån mot väsentligt lägre ränta än hypotekskassan kan göra genom emission av vanliga obligationer. Den ene motionären anser sannolikt, att hypotekskassan genom försäljning av premieobli-

Fullmäktige i
riksbanken.

gationer skulle kunna skaffa medel, med vilka lån kunde lämnas till kassans låntagare mot en årlig ränta av $4\frac{1}{10}$ à $4\frac{1}{4}$ %; den andre motionären beräknar denna ränta till $4\frac{1}{2}$ %, allt inberäknat kostnader och förvaltningsbidrag. För närvarande torde räntan för dylika lån utgöra omkring $5\frac{1}{4}$ %.

Den lägre ränta motionärerna ställa i utsikt skulle åstadkommas därigenom, att premieobligationerna skulle löpa med 3 % (eventuellt $2\frac{1}{2}$ %) årlig ränta enligt den ene motionären och $3\frac{1}{2}$ % enligt den andre. Den härigenom uppkommande räntebesparingen skulle användas dels till nedbringande av räntan på de av kassan utgivna lånen till fastighetsägare dels till premier, som genom utlottning skulle fördelas bland obligationsinnehavarna. Båda motionärerna utgå från, att premieobligationerna sannolikt skulle kunna emitteras till pari.

Fullmäktige kunna icke uttala någon bestämd mening om utsikterna att mot premieobligationer på de av motionärerna antydda villkoren upplåna så stora belopp, som motionärerna ifrågasätta, då ingen erfarenhet kan åberopas som stöd för en sådan mening. De båda härstädes emitterade teaterobligationslånen av åren 1889 och 1893 erbjuda inga hållbara jämförelsepunkter, då dessa lån voro rena premieobligationslån utan ränta. Visserligen har riksgäldskontoret, under tiden sedan kriget utbröt, kunnat utan svårighet inom landet upplåna över förväntan stora belopp. Men dessa ha, fränsett mera tillfälliga lån mot så kallade skattkamarväxlar, upplånats mot obligationer med fast ränta av 5 %. Uppenbart är, att obligationer, löpande med 5 % årlig ränta, måste hava en långt vidsträcktare och mera pålitlig marknad än obligationer endast med 3 % eller $3\frac{1}{2}$ % ränta, även om dessa senare äro utrustade med tid efter annan utfallande premier till ett sammanlagt belopp, motsvarande 1 % eller $\frac{3}{4}$ % av kapitalet. En mycket väsentlig del av de statsränteobligationer, riksgäldskontoret emitterat sedan krigets utbrott, har övertagits av allmänna kassor, sparbanker och försäkringsbolag m. fl. dylika institutioner såsom fast placering samt av privata banker såsom kassaförlag. Hela denna kategori av köpare torde böra lämnas ur räkningen vid en emission av premieobligationer på de villkor motionärerna ifrågasätta. Vidare kan vid en sådan emission icke påräknas den del av allmänheten, vars kapitalplaceringar bestämmas av önskan eller behov av största möjliga fasta årliga ränta. I vad mån sålunda icke påräkneliga deltagare kunna komma att ersättas av personer, som av utsikten till vinst på premieutlottningen låta sig lockas till deltagande, kan givetvis icke med någon säkerhet på förhand beräknas. Sannolikt torde vara att de stora kapitalbeloppen i regel komma att hålla sig borta vid en emission av premieobligationer.

Riksgäldskontoret kan för närvarande, enligt vad erfarenheten från den nyligen företagna statslåneemissionen visat, icke mot vanliga obligationer upplåna penningar till lägre ränta än en bråkdel över 5 %. Motionärerna anse, att stadshypotekskassan skulle kunna mot premieobligationer upplåna penningar på sådana villkor, att kassan kunde till sina låntagare utlåna samma penningar till, enligt den ene motionären $4\frac{1}{10}$ à $4\frac{1}{4}$ %, enligt den andre $4\frac{1}{2}$ %. Även om motionärerna överskatta såväl premieobligationslånefondens betydelse såsom medel att bereda en låg effektiv ränta som den inhemska penningmarknadens förmåga att absorbera premieobligationer, torde med säkerhet kunna antagas, att man genom utnyttjande av den bland allmänheten vitt spridda hågen för deltagande i penninglotterier skulle kunna inom landet sälja premieobligationer, sådana motionärerna tänkt sig, på sådana villkor att den effektiva

räntan bleve avsevärt lägre än räntan vid försäljning av vanliga obligationer. Huruvida den inhemska penningmarknadens enligt fullmäktiges mening ganska begränsade förmåga att absorbera premieobligationer bör ställas till stadshypotekskassans förfogande, lärer kunna ifrågasättas. Det vill synas fullmäktige, som om denna möjlighet att upplåna penningar till en ränta, som är lägre än den annars gängse räntan, snarare borde förbehållas åt riksgäldskontoret.

Om staten anses böra, utöver vad redan skett, befordra byggnadsverksamheten genom underlättande av möjligheten att för ändamålet anskaffa nödigt kapital — på vilken fråga fullmäktige icke ha anledning att inlåta sig — synes detta fullmäktige lämpligast böra ske genom inrättande av en *lånefond för byggnadsverksamhetens befrämjande*. Härigenom skulle staten få fullständig kontroll över lånemedlens användning, varjämte upplåningen skulle komma att ske genom riksgäldskontoret. Såväl riksgäldskontoret som övriga svenska låntagare, vilka under en lång följd av år före krigets utbrott varit vana att täcka sina lånebehov i utlandet, torde under den närmaste framtiden bliva hänvisade uteslutande till den inhemska lånemarknaden. Under dessa förhållanden synes det fullmäktige angeläget, att upplåningen för direkta och indirekta statsändamål i största möjliga utsträckning koncentrerades hos riksgäldskontoret.

Fullmäktige anse därför, i likhet med fullmäktige i riksgäldskontoret, att det möter betänkligheter att bifalla motionärernas förslag. »

Utskottet.

Att byggnadsverksamheten särskilt på grund av den rådande kristiden kommit i ett synnerligen bekymmersamt läge, därom torde icke mer än en mening råda. Icke heller lärer någon meningsskiljaktighet förefinnas därom, att från statens sida kraftiga åtgärder böra snarast möjligt vidtagas för avlägsnande av de faror och olägenheter, som äro förenade med den hotande bostadsnöden. Sådana särskilda åtgärder hava också, enligt vad känt är, redan vidtagits icke blott från statens och kommunernas sida utan även av enskilda. Utskottet vill i detta avseende erinra, att, enligt vad som framgår av Kungl. Maj:ts till innevarande års riksdag avlätna proposition nr 34 angående understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter under år 1916, kommunala bostadslån beviljats ur pensionsförsäkringsfonden eller från densamma ställts i utsikt till ett sammanlagt belopp av 6,383,000 kronor. I förenämnda proposition meddelas vidare, att, vad beträffar år 1917, enligt verkställd approximativ beräkning pensionsförsäkringsfondens för placering tillgängliga medel komme att uppgå till omkring 17 millioner kronor och att en avsevärd del av detta belopp syntes kunna disponeras för utlåning till kommuner för bostadsändamål. Vidare må erinras, att riksdagen, med bifall till nyssnämnda proposition, på extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 4,000,000 kronor

att enligt vissa i propositionen angivna grunder användas till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet.

Nu omförmälda åtgärder torde emellertid i huvudsak vara ägnade allenast att avhjälpa ögonblickets svårigheter och givet är, att för en lösning av bostadsfrågan på ett mera varaktigt sätt andra utvägar måste tillgripas än de nu omnämnda. Såsom departementschefen i det vid förenämnda proposition fogade statsrådsprotokollet framhåller, läser en bestående lösning av bostadsproduktionens kapitalfråga kunna vinnas allenast på grundval av en djupgående reform av hela fastighetskredit- och inteckningsväsendet. Härfor krävas emellertid grundliga och tidsödande förarbeten. Den av Kungl. Maj:t tillsatta bostadskommissionen har också sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på frågan och har kommissionen i en den 30 oktober 1916 till chefen för civildepartementet avlåten skrivelse hemställt, att särskilda sakkunniga måtte tillkallas för att inom kommissionen delta i utredningen rörande åtgärder för fastighetskreditens ordnande. I motiveringen till sin framställning framhåller kommissionen bland annat följande synpunkter och önskemål. Det spörsmål, som enligt kommissionens förmenande i första rummet borde komma i betraktande med avseende på fastighetskreditens ordnande, vore möjligheten att bereda fastighetsmarknaden tillgång till ökat kapital. Härvid borde tagas i övervägande, om icke den med statens direkta stöd bedrivna låneverksamheten borde ytterligare utvidgas samt om icke sparbankers, försäkringsanstalters och olika s. k. kassors medel kunde under lämpligare former än hittills ställas till fastighetsmarknadens förfogande. Kommissionen ifrågasätter vidare ökat kreditstöd åt smålägenhetsproduktionen och framhåller härvid särskilt frågan huruvida och på vad sätt egnahemsbildningen, i den mån denna avsåge bostadslägenheter, borde komma i åtnjutande av ytterligare understöd från det allmännas sida. Med hänsyn till de ökade svårigheter, som uppstått på fastighetskreditmarknaden under nu rådande kristid, ifrågasätter kommissionen slutligen, huruvida ej särskilda anordningar borde ytterligare träffas för avhjälpan av dessa svårigheter.

Med anledning av berörda framställning har chefen för civildepartementet efter Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat fem personer att inom förenämnda kommission delta i utredningen rörande åtgärder för fastighetskreditens ordnande.

Motionärerna hava såsom ett enligt deras mening effektivt och lämpligt medel i syfte att understödja byggnadsverksamheten föreslagit uppläg-

gande, genom Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa, av ett obligationslån. Frågan härom synes emellertid ännu icke vara tillräckligt utredd för att denna utväg må kunna omedelbart anlitas. Såväl fullmäktige i riksbanken som fullmäktige i riksgäldskontoret hava också riktat åtskilliga anmärkningar mot motionärernas förslag och för övrigt uttalat tvekan angående lämpligheten av den föreslagna åtgärden. Utan att för närvarande vilja göra något bestämt uttalande härutinnan, har utskottet emellertid ansett, att vid den här ovan omförmälda utredningen inom bostadskommissionen rörande åtgärder för fastighetskreditens ordnande även nu förevarande spørsmål om upptagande för ändamålet av ett premieobligationslån lämpligen bör tagas under övervägande. Utskottet har alltså i sakens nuvarande läge icke ansett sig böra biträda motionärernas yrkande, utan funnit sig böra föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning på sätt här angivits.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 36 och II: 153, må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den utredning rörande fastighetskreditens ordnande, som för närvarande pågår inom statens bostadskommission, jämväl frågan om anskaffande genom uppläggande av ett premieobligationslån av billigt kapital för bostadsproduktion särskilt undersökes samt att snarast möjligt yttrande och förslag i ämnet förelägges riksdagen.

Stockholm den 1 juni 1917.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendets slutbehandling hava närvarit
 av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Hallin, Nieglick, Gustafsson*, friherre *Langenskiöld, Ekman, Roos* och *Östling* samt
 av andra kammaren: herrar *Kristensson, Vahlquist, Molin* i Södertälje, *Söderberg* i i Hobborn, *Edbom, Lindvall, Jonsson* i Gumboda och *Jonsson* i Hä.